

GOSPODIN PROLAZNI

Zimu je ovde nemoguće izbeći. Polovina mojih zidova je od stakla, kroz njih puca pogled na Central park i njegovo golo drveće s granama poput zgrčenih prstiju, dok su dole u dvorištu čak i one bestidnice od stabala trešnji na hladnoći počele da poprimaju izgled usedelica. U mom modernom stanu, ogolele grane drveća se udvostručuju po blistavim zidovima, kuhinji od nerđajućeg čelika, ogledalima. Tamo gde se ne ogleda drveće, ogleda se moje lice koje nije uvek rado viđeno. Prošle nedelje, recimo, kada mi je u posetu došla unuka puna planova za svoje venčanje i medeni mesec u Argentini, pokazala sam joj slike sa sopstvenog puta tamo pre mnogo godina i uznemirila je; nakon što je otišla, dugo sam stajala i opipavala obraze, gledajući ženu utisnutu u čelik vrata lifta kako radi to isto.

Ne znam zašto sam rekla to što sam rekla. Verovatno me je pogodilo što je, dok je držala staru fotografiju u ruci, kazala: „O bože, bako, bila si tako lepa.” Uzela sam joj sliku iz ruke. Ta osamnaestogodišnja idiotkinja, koja žmirka pod argentinskim suncem? Lepo lice, da, devojka sposobna da se dobro obuče čak i bez novca. Ali debela. Devojčica sa farme iz Viskonsina odgojena na punomasnom mleku i jabukama, tela izdeljanog od tone glatkog putera kao one statue na lokalnom vašaru.

„Draga”, rekla sam, „bila sam grudva masti.” Moja unuka, nek je živa i zdrava – nije ni blizu toga da je punačka kao što sam ja bila – glasno prosikta: „Ne, bila si lepa”, i ustade da krene a da nisam stigla ni da pritisnem obraz uz njenu ruku pre nego što je otišla.

Posle toga sam gledala u odraz gospođe na vratima lifta i nije mi se mnogo dopala. Šta god da je bilo to što sam ja, devojka s te fotografije, imala, isecurelo je lagano s godina – guma koja se sporo prazni. U danima koji su usledili, pokušala sam da zaboravim taj odraz s vrata lifta obavljajući uobičajene stvari – joga, frizerka, dobrotvorni ručkovi. Fotografija je danima ostala da stoji okrenuta licem nadole na staklenom stolu, sve dok me nije probudila usred noći insistirajući da je ponovo pogledam.

Prošla sam kroz mračni stan i okrenula fotografiju kako bih je videla na mesečini. I evo je ponovo, mlada pored muža naslonjena na korintski stub hotela. Buenos Aires, 1956. Mogla sam da osetim toplo sunce na licu, ruku prvog supruga u svojoj. Bilo je proleće u Argentini i grad je bio pun cveća, pupoljci su se svuda otvarali, crveni hibiskus na našem balkonu, ruže i bugenvilije u parkovima. Tog dana kad je snimljena ta fotografija, vetar je odnekud iz udaljene džungle doneo ogroman oblak svetlucavo-plavih leptira u grad i istrčali smo napolje da ih vidimo. Delovalo je kao da grad pulsira pod udarom tih mnogobrojnih krila. Na crno-beljoj fotografiji, leptiri su tek maglovite trake iza nas, mada se jedno stvorenje smestilo na džep na grudima mog muža, poput cveta. On se mršti na suncu, a ja se osmehujem, ne leptirima ili mladoženji, već čoveku koji drži kameru.

S vremena na vreme volim da mu ime izgorim naglas: *Ansel de Šer*. Kao da samo ime donese toplinu u ovaj zimski grad. Nakratko smo bili zajedno u Argentini kada smo se i upoznali, ali neka vrsta naelektrisanja nas je stalno iznova spajala tokom naših života. Muž i ja smo do tada bili u Buenos Ajresu već dve nedelje, mada mislim da nismo mnogo toga radili tokom te dve nedelje sem što smo jeli ogromne, blistave šnicle i trčali u krevet gde smo, na naše devičansko čuđenje, otkrivali sopstvena tela. Pre braka smo bili zapali u neku vrstu svrbeće požude, ali, pošto smo bili dobra deca, sačekali smo da se venčamo da bismo se počevali. Tokom medenog meseca, seks mi je i dalje bio stran: čudno spajanje delova, moj siroti muž koji stenje nakon svakog poduhvata, ja – širom otvorenih očiju i pitajući se da li sam nešto propustila tokom tih nekoliko mahnitih minuta. Otkrila sam sladostrasnu nežnost dok sam gladila krznene uši svog muža, i nadala sam se da ima još mnogo toga što ću naučiti tokom našeg večnog zajedništva, kako sam tada mislila.

Sebe smo tada smatrali tako prefinjenim. Ja sam bila dobila stipendiju za Univerzitet Viskonsina, devojka sa farme sa šest sestara, talentom za šivenje i matematiku, i provela sam prvu godinu na fakultetu sama, odbijajući da idem na sastanke, odlazeći svakog vikenda kući kako bih pomagala porodici u obavljanju poslova. Kad sam upoznala svog budućeg prvog muža na času društvene teorije i čula ga kako debatuje, upalila sam se kao šibica. Tokom časa sam maštala o tome kako mu ližem lice.

Jadni čovek, verujem da je još živ negde u Skotsdejlju ili Santa Feu, stari imigracioni advokat, debeo i šištav. Kad sam ga tek upoznala, bio je dete iz njujorške porodice koju sam ja, s tadašnjim oskudnim znanjem o bogatstvu, smatrala prekomerno bogatom. Nosio je kaput od kašmira i stalno pušio lulu, dok je moj otac sebe čaščavao duvanom samo jednom nedeljno. Moj muž je imao užagrene oči, privlačnu nervoznu energiju i strast za pravdom koja je s vremenom prerasla u komunističku predanost, što je na kraju razorilo našu zajednicu. Kad mi je rekao da se u njegovoj porodici pri obrocima pije vino, raspravlja o knjigama i da naginju ka socijalizmu, ostala sam bez daha, ja – ćerka žene sa farme s krvlju pilića na rukama i čvrstog libertinca s penijem u džepu koji je čekao druga da zazveče zajedno.

Kad smo muž i ja, nakon što smo se venčali, došli u Njujork kako bih upoznala njegovu porodicu, njegova majka (sva u tvidu, s licem avganistanskog hrta) samo me je jednom pogledala, slomila se i počela da plače na ramenu svog muža. Pretpostavljam da je u teoriji bilo sjajno prigrliti mase, ali nikad nije ni pomislila da bi mase mogle biti tako plave i rumene u praksi.

Odmah potom smo odleteli u Buenos Ajres, moj muž besan zbog toga kako su se njegovi roditelji ponašali prema meni. Do onog dana kada su se leptiri spustili na grad već sam se zamorila od njegovog žilavog tela i naše bele sobe s visokom tavanicom i balonom. Znak na vratima je saopštavao istu šalu svakoga dana; engleski prevod obaveštenja gostima, na kojem je pozdrav *Señor Pasajero* – „poštovani goste”, bio nesrećno preveden – „gospodine prolazni”. Prvog dana muž i ja smo se smejali do suza nazivajući jed-

no drugo gospodin i gospođa prolazni, ali vrlo brzo se šala otrcala. Ubrzo smo je zaobilazili kao da je u pitanju naš sopstveni gaf, smrad u sobi nepoznatog porekla.

I tako sam ja bila nemirna te noći kada smo prvi put videli Ansela de Šera, a postala sam još nemirnija zbog našeg društva za večerom – isto tek venčanog para s kojim smo se družili otkako smo stigli. Bilo je to mlako prijateljstvo, nastalo pre zbog blizine i mladosti nego stvarne naklonosti; muškarac je bio poput uvoštenog papira, a žena – mali braon poljski miš iz neke odlične engleske porodice koja je čitala trač-časopise i prenosila nam sve što bi u njima pročitala bez obzira na to da li smo hteli da slušamo ili ne. Pričali smo o Rio de Žaneiru, gde smo išli nakon Buenos Ajresa, kada su se vrata otvorila i ušao par toliko upadljiv da se naš razgovor zaustavio. Žena je bila oštrica, sva u kostima i uglovima, crna kosa joj je bila oštro isečena u ravni brade, Francuskinja, sudeći po tihom govoru koji sam čula. On je, s druge strane, bio oličenje heroja iz knjiga koje sam volela, nasmejani, doterani gospodin Ročester, Rodolf Bulanžer, ser Persi Blejkni. Imao je lepo lice sa finim, tankim nosom, široko postavljene zelene oči, kosu crnu i sjajnu kao pumino krzno, kasnije sam otkrila da je bila zalizana uljem koje je mirisalo na nešto slatko. Ogromni žuti dijamant na njegovoj igli za kravatu na trenutak je uhvatio svetlost sveće i veselo nam namignuo.

Seli su za sto pored prozora i naš razgovor se nastavio. Moja drugarica-tračara je zacvrkutala i nagnula se prema meni.

„Ne mogu da verujem, ne mogu da verujem”, šapnula je, a lice joj je živnulo kao nikad do tad. „Ti ljudi”, rekla je, „to su Ansel de Šer i Lulu For.”

Mora da sam je gledala belo jer mi je vrlo brzo ispričala sve što je znala, o tome da je Lulu slikarka, Francuskinja, nečija ćerka čije ime nisam čula; Ansel de Šer je bio, pa, plejboj. Imao je jahtu, plovio je svuda po svetu, sin je francuskog barona i njegove žene Austrijanke (ima titulu!). Nemoguće bogat. Govorio je petnaest jezika, rekla je (kad sam ga kasnije pitala o tome, nasmejao se i rekao – ne, samo sedam ili otprilike toliko). Uvek je pored sebe imao lepu ženu, ali ni sa jednom nije želeo da se oženi. Kartao se za novac. Kladio se na konje. Počinio svakakve nepodopštine i slika mu je uvek bila u časopisima.

Pogledala sam čoveka koji je tiho namotavao testeninu na viljušku za stolom kraj prozora. Njegova saputnica je sedela pored neditnutog jela, pušila, durila se. „Zvuči kao izmišljeni gospodin iz knjige”, rekla sam.

Naša lakomislena drugarica je zabacila glavu, uvređena, i rekla: „Njegova sorta uvek deluje tako, ali tako i znaš da su stvarni. Osim toga, vidiš li dijamant na njegovoj kravati?”

„Kako da ga ne vidim? Skoro da mi je izbio oko”, podsmehnuo se moj muž. Već sam počinjala da sumnjam da je moj jadni muž potajno snob, neko ko je prezirao Evropu, ali nas je zato smestio u najbolji hotel u Buenos Ajresu, ko se pretvarao da voli skromno da se hrani – pirinač i pasulj, ali nije uspevao da obuzda pohlepu u pogledu kad bi ispred njega stavili tanjir sa gušičjom džigericom.

„Taj dijamant je njegov potpis”, rekla je naša drugarica-tračara. „Kažu da je pripadao njegovoj pra-pra-prababi koja je bila ljubavnica nekog francuskog kralja. Sad kad sam ga videla uživo, pa, mogu reći da verujem u to”, rekla je sa žarom.

„Siguran sam da veruješ”, rekao je moj muž i ubrzo zatim započeo prepirku sa ženinim mužem u vezi s večerašnjom zabavom. Završili smo večeru i hladno se oprostili s njima, popeli se u našu sobu, a zabava je naravno otpala, na moje veliko nezadovoljstvo.

„Ta vulgarna tračara”, pušio se od besa moj muž, „nije dobro da utiče na devojkicu poput tebe.” Uostalom, rekao je, nije ni hteo da izađemo već je mislio o jednoj zabavnoj stvari koju bismo samo nas dvoje mogli da radimo... Ali meni je bilo dosta naše sobe i mah-nito sam hodala po njoj sve dok nije odustao i zaspao, lica zaronjenog u knjigu. Još sam bila obučena i izašla sam u hodnik s namerom da iskoristim svoj status udate žene i sednem u bar, popijem sama čašu vina, možda posmatram ljude kroz prozor dok prolaze ulicom. Pozvala sam lift, lupkala vrhom stopala i ispravljala odeću da ne izgleda kao da sam je sama sašila, i stavila ruž na usne.

Čula se zvonjava, buka koju je lift pravio dok se ječeći zaustavljao. Zlatna vrata su se sporo otvarala i moje srce je zagalopiralo jer se u liftu, pognut u čošku, nalazio niko drugi do baron Ansel de Šer s neupaljenom cigaretom u ruci. Ispravio se, a oči su mu zaiskrile kada sam ušla u lift.

„Pa, zdravo”, rekao je kad su se vrata uz jeku zatvorila. „Pa vi ste jedno divno stvorenje. Čekajte, nemojte mi reći. Norvežanka ste, žena nekog diplomate, zar ne?”

„Ne”, rekla sam dok je lift uz trzaj započinjao silazak. „Iz Viskonsina sam.”

„Oh! Viskonsin”, rekao je. „Sjajno. Kakav akcenat, tako šarmantan, rustičan.”

Sporo je, sporo lift klizio ka dole, prošao je treći, potom drugi sprat, a Ansel de Šer mi se osmehivao ustima punim savršenih belih zuba. Dok smo se spuštali ka prvom spratu, odvojio se od zida i primicao mi se sve bliže, da bismo se naposletku našli tek za dlaku udaljeni jedno od drugog. Zadržala sam dah. Spustio je glavu, kao da želi da me poljubi – sigurna sam da bih ga pustila, bio je tako zgodan – ali umesto toga, zagnjurio mi je nos u vrat i dugo me njušio.

Zatim se povukao, zatvorenih očiju, i zadovoljno uzdahnuo. „Tako sam i mislio”, promrmljao je. Vrata su se otvorila. Naklonio mi se i izašao u hol. Stajala sam ošamućena u liftu dok se vrata nisu ponovo zatvorila i lift, uz uzdah, počeo da se uspinje.

Sledećeg jutra, dok sam čekala muža da se spremi za doručak, sanjarila sam o tom čudnom, naelektrisanom trenutku. Da mi prođe vreme, gledala sam kroz prozor u park i videla staricu kako se vuče zajedno sa stvarima koje je kupila. Sela je na klupu i spustila namirnice pored nogu. Polako, približila je drhtave ruke licu; crna fleka je počela da joj se širi preko suknje. Izgubila je kontrolu nad bešikom. Plakala je od stida. Bila sam tako mlada tada, imala sam tek osamnaest, a toliko mi je bilo žao stare gospođe da sam poželela da je udarim. Sklonila sam pogled, ponovo pomislila na Ansela de Šera u liftu, i kada sam ponovo pogledala staricu, izgledala mi je deset puta jasnije, komično s tim ve-

likim ušima i muškim čizmama na nogama. Pozvala sam muža i pokazala mu je jer mi se činilo da mi je jedino to – podsmeh, može učiniti podnošljivom, smejali smo se zajedno i nastavili smo da se smejemo čak i kad smo zakoračili u trpezariju za doručak, blistavu od svetlosti koja je ulazila kroz visoke prozore.

Bilo je rano i svi su stolovi bili prazni sem jednog pored prozora, gde su sedeli Ansel de Šer i njegova devojka. Ustao je kad nas je ugledao, izvukao stolicu i pozvao nas. Sedeli smo s njima i pričali uz kafu.

„Pričao sam s Lulu o vama”, rekao mi je Ansel de Šer uz osmeh. „Amerikanka rumenih obraza, rekao sam joj, lepa kao pastirica. Tako smo vas nazvali. *La Bergère*. Lulu je žarko želela da vas upozna.”

Lulu je prevrnula očima i promrmljala: „*Bof, la berceuse*.”¹ Iako moj francuski nije bio sjajan, čak je i meni bilo poznato, zahvaljujući časovima istorije umetnosti, da *la berceuse* zapravo podrazumeva dadilju. Zacrvenela sam se, a Ansel de Šer se smejao sve dok nije video da sam je razumela. Onda je rekao: „Ah, morate joj oprostiti, ova luckasta devojka je umetnica, nema nikakve manire.”

Coknula je jezikom i spremila se da izgovori neki besan komentar kada je plavi leptir lelujava dolebdeo kroz prozor. Još mogu jasno da ga vidim pred sobom u toj svetloj prostoriji, njegovu krhkost.

„Pogledajte!”, rekla sam dok se leptir spuštao na vrh srebrne kašike i ostali su se okrenuli da vide. Još tri leptira su uletela posle prvog.

„Ovo je naježda”, povikao je moj muž, naježen. Ali Ansel de Šer je ustao i rekao: „O, bože, ne, nikako, ovo je čudo.” Potrčao je prema prozoru, pogledao napolje i kazao: „Požurite, požurite napolje, svi, ovo moramo da slikamo!”

Bilo je to naređenje: požurili smo. Leptiri su preplavili ulice, pretvorivši zgrade u drhtava tela, a stoike u mesečare koji su se divili prefinjenim snovima kraj svojih nogu. Ansel de Šer je napravio na stotine fotografija. Lulu je pokušavala da namesti štafelaj pre nego što se pojave ptice i pokljucaju svaku od tih tinjajućih zverčica. Ostavili smo je tu, a moj muž, Ansel de Šer i ja smo hodali gradom satima sve dok se, s drugim naletom vetra, leptiri nisu podigli svi kao jedan i nestali. Na zemlji su ležala slomljena krila, izgažena, a vrapci su stajali na drveću naduti, zatvorenih očiju, presiti.

Kada je poslednji leptir otišao i ulice poprimile stari, prozaičan izgled, osetila sam duboku žalost, gubitak nečega što nisam ni znala da imam. Kada se okrenuo ka nama, Ansel de Šer je isto imao vlažne oči. Pročistio je grlo, obrisao čelo i rekao: „Priatelji, vreme je za malu proslavu.” Iako je moj muž negodovao, Ansel de Šer nas je uhvatio ispod laktova, odveo u blistavi kafić i naterao nas da pijemo viski. Bili smo trešteni pijani do posle podneva. Sećam se da sam ga jednom pitala za Lulu, na šta je evropski slegnuo ramenima rekavši: „Oh, ona je velika devojka, snaći će se.” U nekom trenutku smo večerali, sećam se odlične kobasice, reke vina i konobara savršenih zuba kako se naginje nada

¹ Pa, *dadilja* (fr). Zapravo, radi se o slici „Uspavanka” Van Goga na kojoj je prikazana dadilja, gospođa Rolan, kako ljulja kolevku. *La berceuse* u doslovnom smislu znači *uspavanka*. (*Prim. prev.*)

mnom. Moj muž leži posred podijuma za igru i mi ga ubacujemo u taksi, maše nam poput oca govoreći Anselu de Šeru da se dobro brine o njegovoj ženici, taksi ga odvozi, a baron i ja ostajemo sami. Poznavala sam dobro svog muža, znala sam da je sam sebi čestitao na tome što je otkrio privlačnost devojke sa farme koju bi većina drugih muškaraca previdela. Po njemu, nije postojala nikakva opasnost da izazovem požudu kod međunarodnog plejboja pored oštro isklesane, elegantne Lulu.

Ali kad smo ostali sami, Ansel de Šer se nagnuo prema meni i na uvo mi šaputao stvari od kojih sam ostajala bez daha, crvenela i od kojih mi je postalo vrućina. Poljubio mi je svaki prst; ostavio je trag poljubaca na mojoj punačkoj nadlaktici da bi mi, na kraju, spustio usne na ključnu kost. Kasnije, na ulici osvetljenoj gasnim lampama, malecki, smežurani starac me je dohvatio pevajući mi tango u grudi dokle mu je dopirala glava. Umirala sam od smeha i nisam uspevala da igram; uporno je pokušavao da me natera da pratim njegova stopala. Iz mračnog dovratka, gde je stajao i pušio, oči Ansela de Šera su blistale gledajući me.

Muž i ja samo se probudili u podne narednog dana, slomljeni. Jedva smo uspeli da zatražimo da nam donesu hranu u sobu i ječali smo u krevetu sve dok hrana nije stigla. Kada su se kolica sa hranom najzad dokotrljala u našu sobu, sem jaja, kafe i tosta, na njima se nalazio i maleni, savršeni bukiet ruža čajevki. Gledala sam dugo u poruku ne uspevajući da razumem šta na njoj piše, sve dok mi je muž nije oteo iz ruke. Pročitao je naglas: „Draga moja pastirice, Lulu je insistirala na brzom odlasku te odlazimo žurno. Veoma mi je žao što se nismo lično oprostili. Osećam, ipak, da ćemo se ponovo sresti, i tada ću insistirati na tangu. Tvoj Ansel.”

Moj muž je okrenuo kartu ne bi li video da li na poleđini piše nešto za njega, a zatim je ponovo pročitao poruku. „Tango? Tvoj Ansel?“, mračno je rekao. Ljubomora mu je iskrivila usne i po prvi put mi je bio ružan. Sam gospod zna da to nije bio i poslednji put.

„Slušaj”, rekao je, „da li si prošle noći uradila nešto...”

„Ne”, nestrpljivo sam rekla, „naravno da nisam.” Upravo to sam rekla, mada mi je kroz glavu prolazila slika dugog i slanog poljupca na vratima, ruke na mojim grudima. Okrenula sam se ka mužu, nasmejala mu se i rekla: „Šta bih uopšte mogla da radim s tim evropskim kicošem kad imam tebe ovde pored sebe?” I: „Šta, misliš da sam toliko neodoljiva da međunarodni plejboj nije mogao da skine ruke s mene?” Znala sam da je mislio da nisam. Tog turobnog jutra sam shvatila da će do razdora u našem braku doći usled ubeđenosti mog muža da se oženio ženom „ispod sebe”. Zadirivala sam ga sve dok se nije nasmejao i ubrzo smo zaboravili na jaja koja su se pretvorila u gumu na našem tanjiru.

Život se nastavio, sve manje magičan kako su godine prolazile. Ansel de Šer bi se sigurno razvio u priču koju bih pričala tokom zabava da ga nisam, ubrzo posle svog razvoda, ponovo srela. Još sam bila mlada i očajno siromašna, tako da sam prvi put u životu bila pomodno mršava. Radila sam pola radnog vremena kao sekretarica u medicinskoj ordinaciji jer je moj muž odbio da mi da alimentaciju, nek je prokletu njegovo jefti-

no srce. Njegova nova devojka je, znate, imala troje dece i već se mučio da sastavi kraj s krajem, naročito sa svojom jadnom platom koju je dobijao od Partije, kako mi je rekao, i kao prava glupača mekog srca, poverovala sam mu. I to je bio naš poslednji susret. Žive-la sam tada u preuređenom ormanu u Kineskoj četvrti, imala sam rešo na kojem sam spremala hranu i prihvatala sam svaki poziv na sastanak kako bih jela na tuđi račun. Bubašvabe su se slivale na pod poput ispražnjenih čaura metaka kad god bih upalila sve-tlo; jedne noći sam se probudila i videla čoveka koji se ušunjao kroz prozor, gledao me je kako spavam.

„Dajem ti deset sekundi da odeš”, polako sam rekla i počela da odbrojavam. Izleteo je napolje posle četiri.

Ipak, bilo je to sjajno vreme. Mi, devojke iz kancelarije, imale smo običaj da meša-mo pivo sa džinom i punčom u prahu, sipamo to u čaše za martini koje je neko doneo iz Vojske spasa, napijemo se i kunemo se da nam je bolje nego u noćnom klubu u centru. Kad smo imale novaca, odlazile smo u otmene restorane i naručivale samo kafu i pitu, sedele satima uživajući u životu na visokoj nozi, sve dok ne bismo pokupile muškarce ili nas glavni konobar ne bi ljubazno zamolio da odemo.

U jednom od tih restorana videla sam Ansela de Šera. Sedela sam izdužena na ka-uču, smejala se, kada mi je neko stavio ruku na oči i čula sam mu glas kako mi pevuši na uvo: „Pa, *bonjour*, moja pastirice, jedva sam te prepoznao.” Poskočila sam od oduševlje-nja; izgledao je ugađeno kao i uvek, poput mačke u tami restorana. Predložio je da ode-mo negde drugde na piće; u sekundi sam ostavila svoje zapanjene drugarice i otišla s njim. U gradu je, rekao mi je, samo na dve nedelje, poslovno, u vezi sa fondacijom u či-jem upravnom odboru sedi, odmahnuo je rukom. Rekla sam mu za svoj razvod, na šta je klimnuo glavom, ozbiljno, i rekao: „Ta gadna buva nije bila vredna ni koliko tvoj mali prst, draga moja.” Vrele suze zahvalnosti su mi se pojavile u očima.

Popili smo piće u baru njegovog hotela i on mi je pričao o svojoj novoj ženi i ćerki-ci, kako je rođena s meningitisom, ali je dobro, slatka devojčica, njegova radost. I sve to mi je pričao gledajući me, dajući mi ponudu. Otpila sam gutljaj, osmotrila njegovo lepo lice uz osmeh – ponuda prihvaćena. Popeli smo se u njegovu sobu. Bila je sva pozlaćena, puna stvari koje su svetlucale i zvonile, palata u poređenju s mojim prenatalnim orma-rom. Skinuo je cipele, ja sam skinula čizme. Izvadila sam žuti dijamant iz njegove krava-te i stavila ga na komodu. Skinuo je manžetne, zakotrljao ih rukom, a zatim sporo skidao kravatu, sve vreme me gledajući.

Međutim, kada sam otkopčala haljinu od kolena do vrata, zaustavio me je. Povukao je obe strane moje haljine, raširio je kao zavesu i drugo gledao moje telo. Izgubila sam nešto od svoje ranije punoće, ali i dalje su mi grudi bile lepo popunjene i bila sam navik-nuta na to da u ovom trenutku muškarci posegnu za mojim otkrivenim grudima. Ali An-sel de Šer nije gledao moje grudi. Seo je na ivicu kreveta, privukao me i podigao pogled ka mom licu.

„Oh”, promrmljao je. „Vidim tvoja jadra rebra.” I onda ih je, jedno po jedno, ljubio, nežno, odozdo ka gore, a onda prešao na drugu stranu. Zatvorila sam oči kako bih ose-

tila njegove usne, tople i nežne na mojoj koži, i setila sam se leptira u Buenos Ajresu, dok su otvarali i sklapali svoja sjajna krila.

Ali, nešto teško je palo na vrata u hodniku. Zaustavili smo se i pogledali prema vratima, zatečeni. Kvaka se pomerila; videla se senka stopala ispod vrata. Nezemaljski promukli glas, ženski, rekao je: „Znam da si unutra, Ansele, znam da si unutra, unutra si, pusti me da uđem.” Čuo se zvuk klizanja, mora da je žena skliznula niz vrata na pod. Zamislila sam je kao mladu, lepu ženu, pijanu, s razmazanim karminom. „Ansele?“, rekla je. „Molim te. Oh, molim te?”

Povukla sam se unazad i Ansel de Šer mi je uputio pokajnički osmeh. Sela sam pored njega na krevet i uzela ga za ruku. Neko vreme smo slušali ženu kako plače u hodniku, prsti su mu bili topli i suvi u mojoj ruci, onda je uzdahnuo, poljubio mi ruku i prošaputao: „Uvek postoji sledeći put, moja pastirice.” Prošaputala sam: „Naravno, naravno.” Nisam mogla da ga gledam dok sam zakopčavala haljinu, skupljala svoje stvari. Uredno se obukao, a ja sam mu ponovo zakačila žuti dijamant na kravatu. Poljubio mi je kapke, jednom, dva puta, zatim je nežno govorio kroz vrata sve dok se devojka nije pomerila. Izašao je i ona je progovorila. Njihovi glasovi su se polako udaljavali hodnikom.

Čekala sam nekoliko minuta u lažnoj fotelji Luja XIV, pod ozbiljnim pogledom nekog mrtvog belca u ulju. Dok sam izlazila, pre nego što ću zakoračiti u previše svetao dan, videla sam leđa Ansela de Šera i žene u baru, njena kao da su bila bez kostiju dok se naslanjala na njega, njegova su bila glatka kao fokina. Sem celog tela i stomak me je bolelo: računala sam na sobnu uslugu, krvavi hamburger pun sokova, sladoled s toliko šlaga da me natera na plač.

I da mi nije poslao izvanredne čokolade u ordinaciju kasnije te nedelje, bila bih srećna da ga ponovo sretmem, što se i desilo otprilike tri godine kasnije, na večernjoj zabavi koju je priredila sestra mog drugog muža. Bila je to mala proslava u čast našeg braka koji je sklopljen nedelju dana ranije, i sestra mog muža je želela da nas upozna s pripadnicima visokog kruga u kom se ona kretala: Ansel de Šer je bio među njima. Kada sam tek upoznala mog dragog i tihog drugog muža, veoma mi se dopao, iako sam u to vreme bila u potrazi za bogatim mužem, a on je zauzimao nizak položaj na lestvici državne televizije. Kada me je posle dva meseca izlaženja pitao da li želim da se udam za njega, iznenađivši samu sebe, odgovorila sam: „Ah, pa naravno, što da ne.” Na zabavi sam te večeri videla kako su moje deonice astronomski porasle u očima moje zaove zbog mog prijateljstva s Anselom de Šerom, zbog pažnje koju mi je ukazivao. Odveo me je u čošak gde smo ostali čitav sat, držao me je za ruku, kao u znak toplog prijateljstva, mada bi moja sirota zaova sigurno doživela šlog da je znala šta mi je govorio. Nekoliko meseci ranije sam počela da džogiram – u pitanju su kasne šezdesete, bila sam ispred svog vremena – i on je komentarisao kako mi je lagano i snažno telo, i govorio mi šta bi radio s njim. Terao me je na smeh kao da sam ponovo lakomislena osamnaestogodišnjaka. Dala sam mu naš telefonski broj, zapamtio ga je i rekao mi da će me nazvati sledećeg dana. Otišao je nakon širokog zagrljaja i razmetljivih reči o tome kako ćemo se uskoro ponovo videti, lice mi je i dalje bilo vrelo dok smo se kolima vraćali kući.

Moj muž se u to vreme borio za svoje mesto na televiziji i nije mogao sebi da dozvoli da udalji od sebe nekoga kao što je Ansel de Šer, koji je obezbeđivao sredstva za mnoge projekte. Nisam sigurna da li je iko znao u to vreme čime se Ansel de Šer zapravo bavi: govorili su da je uključen u poslove koji su se ticali međunarodnih odnosa, za mene je to značilo da je zapravo trgovac oružjem. U svakom slučaju, hvalili su ga svi koji su i sami bili hvaljeni. Moj drugi muž je cele te večeri sedeo, mučno nam se osmehivao s drugog kraja sobe ne usuđujući se da prekine naš intimni razgovor. Bio je fin čovek, odgajan na Srednjem Zapadu i užasavao se sukoba; ništa mi te večeri nije rekao u vezi sa Anselom de Šerom, niti bilo kojom drugom prilikom. Ipak, da me je moj stari prijatelj pozvao kao što je rekao da će učiniti – ponekad pomislim i da me jeste zvao – muž mi nikad ne bi preneo poruku. Tek sam mnogo kasnije, kad je moj advokat pregledao kutije sa dokumentima tokom razvoda, shvatila dubinu mržnje koju je moj muž osećao prema Anselu. Tu su se nalazile stare slike Ansela de Šera iz časopisa, plejboja iz sedamdesetih, tek malo ostarelog oko usana i stomaka, kojem je moj muž dočrtao kozju bradicu i đavolje rogove, precrtao mu lice u društvenoj rubrici. Unakazio je i jedinu zajedničku fotografiju Ansela de Šera i mene, iskopavši mu oči, dok sam ja stajala pored njega, plava i mršava u finoj haljini, s dijamantima koji su delovali skromno i bojažljivo u poređenju s ogromnim žutim dijamantom na kravati Ansela de Šera.

Čak se i danas pitam da li je moj muž imao nekakve veze s iznenadnim baronovim padom u nemilost – kružile su neke ružne glasine o tome da su nečiji džepovi bili napunjeni sredstvima koja su dolazila s pogrešnog mesta, bio je i ekspozicija u časopisu televizijske stanice u kojem je njegovo ime pomenuto u lošem smislu – ali, u vreme kad sam htela da pitam svog drugog muža šta je to učinio mom jadnom prijatelju, uzela sam mu trećinu novca i mislila sam da nemam prava da ga ispitujem o tome. Možda zvuči nisko, ali lepa gomila novca sasvim dobro nadomesti toplo telo u krevetu, i jedino žalim što to nisam učinila ranije, kad sam prvi put posumnjala da se moj lepo vaspitani muž interesuje za svoju asistentkinju. *Pravi genije*, tako ju je zvao, sav srećan. Nikad mi nije palo na pamet da ga pitam u čemu se tačno ogledala njena genijalnost.

U svakom slučaju, propast drugog braka učinila me je tužnom, potrošenom, dok mi je telo jurilo prema dobi kad više neće moći da ponese dete. Čeznula sam za detetom, ali nisam pomišljala da ga sama rodim i odgajam. Činilo se da mi nije preostalo ništa drugo sem da se smejem u ozbiljno, smežurano lice vremena. Jedno vreme sam živela životom vesele udovice, sve dok, jedne kišne noći, nije naišao moj treći muž i oborio me s nogu kao udar toplog vetra, što i jeste bio. Bio je dobar čovek, vlasnik galerije, koji je sam stekao svoje bogatstvo, toliko vešt da je umeo da napravi najrazličitija mala stvorenja od bilo čega što bi našao kraj sebe, tako je bio skroman da su mi bile potrebne godine da shvatim da je zapravo želeo da bude umetnik. Moj treći brak je bio vredan čuvanja. Gotovo odmah smo dobili sina koji je bio san, imali smo vikendicu u Mejnu i još jednu na obali Floride, zabave, odmora i pečenja jastoga na plažama. S vremena na vreme, na zabavama, u pogled bi mi uplovilo ono blistavo i nasmejano lice koje bi prizvalo staru bol, ubr-

zalo srce i na šta bi moje telo odgovorilo onako kako nije još otkako sam bila devojka. Ansel de Šer bi me pogledao preko sobe kratkim pogledom koji kao da se smejaio čitavom svetu i jedino mene pozivao da se pridružim šali. Nežno bi mi se nasmejao, poljubio ruku, rekao, ah, zar to nije moja najomiljenija pastirica na celom svetu. Ali nikada više se nismo našli sami u skrovitom uglu sobe, nikad više nismo pokušali da ponovimo naš decenijama odlagani sastanak.

Ipak, i dalje me je izluđivao, taj čovek. Dok sam sedela s prijateljicama uz piće, opisivala sam ga drugačije, kao prvog ljubavnika, imaginarnog, Argentinca šarmantnog osmeha s kojim sam jednom davno plesala tango po kaldrmisanoj ulici. Opisala bih ga onakvim kakav je bio, sa zalizanom crnom kosom, tankim nosom, licem po kojem se smenjuju ironične misli, iznenadne suze u očima. Opisivala sam njegovo telo onako kako sam ga zamišljala, belo i isklesano poput slonovače. Stalno sam pričala te iste priče, tako da sam počela da verujem u njih, i kad god bih videla lice Ansela de Šera koje je starilo, a koje se pojavljivalo na različitim događanjima, postavila bih čoveka kojeg sam izmislila ispred čoveka kakav je on u stvari bio. To je bilo toliko snažno da bih, tokom kratkog trenutka kada bismo se ugledali i zaplovili preko sobe jedno drugom u susret i poljubili se, bila preplavljena nostalgijom, teškom i dubokom kao poplava.

Bio je jedina osoba koju sam srela a koja je uvek bila tako elegantna, tako na svom mestu. Kad mi je muž umro pre deset godina, primili smo toliku masu cveća da je sin morao da ga raspoređi po drugim grobovima. Među gomilama ljiljana i ruža, u kuću je stigao i minijaturni buket ruža čajevki u antičkoj srebrnoj vazi, bez poruke, eho svog druga od pre toliko vremena. Stavila sam ga pored kreveta. Bio mi je velika uteha kad bih ujutru otvorila oči.

U poslednjih šest godina ili više, nijednom ga nisam videla: u ovim godinama nije neobično imati drage prijatelje i ne viđati ih. Čula sam da se povukao u penziju negde na Britanska Devičanska Ostrva, da živi mirnim životom okružen peskom i morem. Ipak, veoma je čudno što mi se samo nekoliko dana pošto sam unuci pokazala sliku iz Buenos Ajresa, Ansel de Šer javio telefonom. „Draga moja pastirice”, rekao je, „prošlo je toliko mnogo vremena. U gradu sam ove nedelje i mnogo bih voleo da se vidimo, ako imaš slobodnog vremena.” Naravno da sam rekla da bih bila srećna da se vidimo. Ali nisam želela da pomisli da nisam zauzeta tako da sam predložila da se sretne nedelju dana kasnije. Da li zbog taštine ili ponosa, ne znam, pozvala sam ga u svoj stan. Ne znam šta sam time htela, da pokažem da još uvek lepo izgledam, da sada imam novca, pravi stan, divne slike po zidovima koje je moj muž pažljivo sakupljao. Na kraju, ja sam *comme il faut*,² i možda sam samo htela da on to zna. Možda sam htela i nešto više. Nisam sigurna.

U svakom slučaju, juče ujutru, kad je trebalo da me poseti, pomučila sam se da nađem prave kolače i čaj, dok se Roza razmahala po stanu, brišući, da sve izgleda besprekorno. Osetila sam se luckastom, kao ponovo mlada. Nisam bila toliko nervozna zbog posete muškaraca još od onog dana kad sam sedela u ženskom studentskom domu u Medi-

² Osoba na mestu (fr.). (Prim. prev.)

sonu, drhteći od uzbuđenja, s kosom u loknama, čekajući trenutak kada ću se spustiti niz stepenice da odem na sastanak sa svojim prvim mužem.

Najzad, interfon je zašuštao, lift se uz zujanje otvorio i moj stari prijatelj je zakoračio u stan. Sećala sam ga se kao visokog i zbog toga sam nosila štikle, ali izgledao je smanjeno, i kad mi je poljubio obraz suvim usnama, morao je da se istegne. Oči su mu bile uokvirene mrežom bora, a njegova kosa, nekada tako sjajna i crna, istanjila se i po-belela i bila prebačena preko ćelavih tačaka. Ali kada je Roza uzela njegov kaput i šal, odelo mu je, kao i uvek, bilo savršeno sašiveno, i nosio je stari, ogromni dijamant na igli za kravatu. Njegove pronicljive oči su opazile moje prvo zaprepašćenje i nasmejao se: „Godine čak i velikane učine skromnijim, draga moja”, rekao je. Udaljio se korak unazad, držeći me za ruke, i dodao: „Ali ne i tebe, izgledaš ljupko. Izgledaš kao da imaš duplo manje godina.”

„Ti stari šarmeru”, rekla sam mu osetivši kako se zagrevam, i uvela ga u dnevnu sobu gde smo seli diveći se pogledu – vetru u golim zimskim granama dok obara sneg s vrhova drveća. Uzeo je zalogaj kolača i pričao o različitim temama, o tome kako je neko pisao njegovu biografiju, o intervjuu na državnom radiju, kako je glupo uložio novac u posao svog sina i gledao kako mu se kompanija raspada kao da je sačinjena od pepela. „Ali”, uzdahnio je, „to je život”, i ja sam se složila s njim, zatim sam pričala o upravnim odborima u kojima sam sedela, predstojećem venčanju svoje unuke, smrti muža pre deset godina i kako ponekad budem usamljena u velikom stanu.

Ovako smo učtivo razgovarali sat vremena ili više, sve dok Rosa nije ušla i uzela čajnik da ga dopuni. Onda, kad su se vrata kuhinje zatvorila, a mi ostali sami, nagnuo se prema meni uz čudnovat osmeh. „Kao što verovatno pretpostavljaš, ovo nije, nažalost, samo prijateljska poseta, draga moja. Došao sam kod tebe”, rekao je, „jer smo stari prijatelji, a znam da si izuzetno istančana žena.”

„Oh”, rekla sam, spuštajući pažljivo šoljicu. Posmatrala sam park, vranu na grani čija je glava išla gore-dole, i pogledala ga. „Molim te”, rekla sam. „Nastavi.”

Uzdahnio je, prešao elegantnom rukom preko butine. Preo je, govoreći mi, kao što sam i sumnjala, da se našao u oskudici, da je živio previše dobro, loše investirao, i tako redom. Čuo je, ko zna gde, da mi se unuka udaje. Pomislio je da bih možda želela da detetu dam poklon koji će zaseniti sve druge. Jedina unuka, oko moje, zaslužuje nešto neprocenjivo. Nešto što će joj pomoći ako se, ne daj bože, nađe u oskudici. Jer, slegnuo je ramenima, nikad se ne zna, zar ne?

Podigao mi je ruku s kolena i u nju nežno položio žutu iglu za kravatu koju je skinuo dok je govorio. Rekao je: „Možeš da ga pretvoriš u ogrlicu. Moja pra-pa--prababa, Anrijeta Ansel de Šer, nosila ga je kao ogrlicu”, rekao je. „Divan ukras na njenom grlu.” Čvrsto mi je zatvorio šaku i klimnuo glavom.

Ustala sam i odšetala prema prozoru leđima okrenutim njemu. Držala sam dijamant ispred sebe, i on je sijao kao živo stvorenje u sumornoj zimskoj svetlosti, najsvetlija stvar u gradu. Oči su mi zasuzile kao luckastoj devojčici. Od milion stvari koje sam

imala sada da ponudim, ranilo me je to što je tražio. Grlo me je zaboleo i kad sam najzad smogla snage da progovorim, reči su iz njega izašle uz škripu. „Koliko tražiš?“, rekla sam.

Rekao je sumu. Pogledala sam dijamant, treptao je. Cena je bila više nego dvostruko veća no što je dijamant vredeo: bilo je jasno da je od mene tražio da dam ne jedan, već dva poklona. Računao je na to da sam postala dovoljno istančana tokom života da budem svesna da zapravo traži milostinju, ali da je suviše otmen da to nazove tako. Za trenutak sam se osetila izgubljenom, provincijalka ponovo, zaglavljena u malom prostoru sa zavodnikom tek za dlaku udaljenim od sebe. Pomislila sam kako bi bilo da posedujem tu stvar, njegov ponos. Pomislila sam kako bi bilo da svedem sve te silne godine na transakciju, jedan ispisan ček. Pomislila sam i na svog dobrog poslednjeg muža, koliko je mukotrpno radio da zaradi novac, i ta misao je učinila da počnem da se ljutim. Ansel de Šer je tražio da mu platim, za šta: ljubaznost koju je nekada davno ukazao seljančici prema kojoj nije morao da bude ljubazan? Flertovanje? Prijateljstvo? Nisam znala da treba da platim za to.

U glavi je počelo da mi bubnja. Nisam još bila stara i nadala sam se da imam još života pred sobom. Još nisam bila stara, a već sam toliko mnogo dala u dobrotvorne svrhe.

Okrenula sam se, držeći u ruci iglu za kravatu kao cvet ljutića, i nežno mu je prikacila na kravatu. „Žao mi je“, blago sam rekla, „ali unuci sam već kupila set za ručavanje.“

Ansel de Šer je istresao mrve s pantalona i ustao, dok mu je mali osmeh igrao na usnama. „Naravno, naravno“, rekao je. „Razumem. Mora se biti praktičan, nisam ni očekivao lakomisenost od tebe, draga moja pastirice iz Ajove.“

„Viskonsina“, rekla sam. „Zapravo iz Viskonsina.“

„Dobro“, rekao je, „dobro. Letim sutra za London i treba da se pakujem. Hvala ti na čaju. Zaista je veoma ukusan.“

Krenuo je prema vratima i izvadio kaput iz ormara. „Sačekaj“, rekla sam, „samo trenutak. Sačekaj“, rekla sam, ali on je sad bio crven u licu i stavljao je šal oko vrata.

„Ah, draga, ne brini za mene, sve je u redu. Zaista moram da idem.“ Nagnuo se prema meni kako bi me poljubio u oba obraza, ali se umesto toga približio mom uvetu i rekao čudnu stvar. „Uzgređ“, rekao je, „mleko ti se ukiselilo. Mislim da treba da znaš.“

Ušao je u lift i dobacio mi poljubac dok su se vrata zatvarala. Ostala sam da stojim, goreći od stida, a potom sam požurila do stola sa čajem. Podigla sam posudicu sa slatkom pavlakom do nosa i onjušila je, uzela gutljajčić kašičicom. Delovalo mi je ispravno. „Ro- zo“, pozvala sam je i ona je brzo ušla noseći čajnik u ruci, zburnjena jer je moj gost tako brzo otišao. Naterala sam je da i ona uzme gutljaj, ali i Rozi se pavlaka činila ispravnom te smo obe slegnule ramenima, a ja sam otišla u svoju sobu dopuštajući glavobolji da preraste u zver.

Bila je kasna noć kad sam se ponovo probudila, i tek tada shvatila šta je moj prijatelj zapravo mislio. One noći u liftu u Buenos Airesu, pre toliko mnogo godina, kad mi je onjušio vrat, rekao je da je namirisao mleko. Ostala sam budna cele noći, gorela sam. Moja unuka je svratila jutros i bila je nežna prema meni nakon što mi je videla lice. Ka-

snije mi je sin telefonirao i pozvao me da zajedno s njim i njegovom ženom odem na Tortolu na nekoliko nedelja, i vrlo je verovatno da ću prihvatiti. Svideće mi se sunce, plaža i daikiri, kao i nebo s puno plave boje u sebi, oslobođenje od neizbežne zime.

Ipak, od poslednjeg čudnog susreta s Anselom de Šerom, uhvatila sam sebe da posmatram golo drveće kako igra po mojim svetlucavim zidovima i mislim na Buenos Ajres. Mnogo puta u životu sam poželela da se vratim u taj grad i iako sam mogla to da uradim više puta, stotinu, iz nekog razloga nisam. I verovatno nikad i neću. Pitala sam se sad, u svetlucavoj, skupoj pustinji svog stana tokom beskrajne zime, da li je taj grad koji sam tako volela mogao ostati isti nakon toliko vremena? Da li malecka starica i dalje sedi u parku na klupi, jecajući tiho u svoje šake? Da li onaj starac još pritiska svoje smežurane obraze uz grudi punačkih mladih žena, pevušeći tango, na ulicama osvetljenim gasnim lampama? Da li vetar koji miriše na džunglu donosi velike oblake leptira na njegove ulice? Da li su, u restoranima, konobari i dalje elegantni, a šnicle se i dalje sijaju, debele kao jezici; da li su tamo i dalje reke, okeani vina da nam se zavrti u glavi, da nam operu tela da ponovo postanu lepa?

(S engleskog prevela Danijela Jovanović)